

Kā nomainīt zobratus, pulkstenim tikšķot?

„Viņš attopas no savas jutekliskās snaudas, atpazīst sevi kā cilvēku, paskatās apkārt un atrod sevi – valstī. Vajadzību spiedienu iemet viņu tajā, pirms viņš brīvi varējies izvēlēties; vajadzība iekārto to gluži kā pēc dabas likumiem, pirms viņš spēj vadīties pēc saprāta likumiem. Taču ar šo paverdzinošo valsti, kas radīta vienīgi viņa dabisko vajadzību apmierināšanai, viņš kā morāla persona nevar būt apmierināts – un slikti tam klātos, ja viņš to varētu!”

„Bet tieši tādēļ, ka valstij jābūt organizācijai, kas veido sevi pati, tā var būt īsta tikai tad, ja tās daļas noskaņotas par labu veseluma idejai.”

„Tāpat stipri jāpiedomā, lai fiziskā sabiedrība laikā ne mirkli nepārtrauktu darboties, kamēr morālā sabiedrība veidojas idejā, lai cilvēka goda dēļ netiktu apdraudēta viņa eksistence. Kad meistaram jāsalabo pulkstenis, viņš apstādina tā zobratus, bet dzīvais valsts pulkstenis jālabo, tam nepārstājot tikšķēt, un te jānomaina zobratus, kamēr tie griežas. Tas nozīmē, ka sabiedrības ilgstošai pastāvēšanai jāatrod balsts, kas būtu neatkarīgs no dabiskās valsts, kuru jāatceļ.”

Frīdrihs Šillers „Par cilvēka estētisko audzināšanu”, 3. vēstule

Šis Šillera vēstules pēkšņi ieguvušas ārkārtīgu aktualitāti tieši mūsdienās, ja vien mēs atrodam sevī tik daudz garīgās (domāšanas) gribas, lai izburtos cauri viņa poētiskajai, lai arī 300 gadus vecai, valodai un tiktu pie kristālskaidrām un apbrīnojami precīzām domām, kuras šodien ir tikpat, ja ne vēl vairāk, aktuālas kā Franču revolūcijas laikā. Tieši te ir meklējamas apslēptās gara pārles, kuras inteliģentajai cilvēces daļai der izcelt no aizmirsto universālo vērtību okeāna Saules gaismā, ja mēs kā cilvēce gribam patiešām tikt pie cilvēka cienīgas dzīves.

Kā panākt agonizējošā valsts pulksteņa zobratu maiņu, pulkstenim vēl tikšķot? Kur vispār ir saķeres punkti, lai uzsāktu šo sarežģīto operāciju, ja gribam to veikt bez asinsizliešanas, bez sāpīgām blakusparādībām un recidīviem? Ar vienkāršo saprātu to nevar izdomāt. Tas tiek vien tiktāl, lai saprastu, ka pastāvošo sistēmu nevar mainīt ne ar petīcijām, ne demonstrācijām vai piketiem, ne arī nomainot esošos bandiniekus ar citiem. Sistēmai ir sava dzelzs „loģika”, kas nodrošina tās pastāvēšanu tieši tik ilgi, cik tā vajadzīga. Parastās apziņas gaismā, lai tiktu ārā no sistēmas, būtu jānotiek teju brīnumam. Pie kam tas arī notiek, turklāt pilnā sparā.

Patiesi, nekas nav jāgaida, viss jau notiek. Tieši vecā pasaulē tiek intensīvi austa jauna: katrā cilvēkā un cilvēku starpā. Tai nav konkrētu robežu, tai nav centra, nevienas pārvaldes, šiltes, karoga, ģērboņa vai himnas, tai nav baušļu vai instrukciju, tā caurauž visu kā pati dzīvība; katrā vecā šūnā ir jaunās aizmetnis. Tas ir nemanāms process, tomēr jūtami reāls; tam tikai jāpievērš uzmanība un jāmobilizē sirds antena. Tas ir kā brūce, kas dzīst zem aizsargkreveles – kad tai uzaugusi jauna āda, krevele viegli nokrīt. Tā notiek arī ar veco pasauli, tikai katram atsevišķam

cilvēkam savā brīdī. Tad viņš atskāršs, ka tas, kā viņš juties līdz šim – mazs, vājš, nelaimīgs gūsteknis -, ir bijis murgs, māns, nekas vairāk kā kūniņa, kurā rāpulis līdz pēdējai šūnai pārtop par brīnišķīgu taureni. Un kad tādu taureņu būs pietiekami daudz, nokritīs arī lielā kūna – bez trokšņa, dabiski, kā nebijusi. Tā pastāv tikai tik ilgi, kamēr vēl ir rāpuļi, jo tās uzdevums ir pasargāt tos no Saules gaismas, kamēr tie nav gatavi atmodai.